

108129

ERDÉLY

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT.

AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLETNEK
ÉS MÚZEUMÁNAK

ÉRTESITŐJE.

SZERKESZTETTÉK:
DR. SZÁDECZKY LAJOS ÉS M. KOVÁCS GÉZA

1911.

XX. ÉVFOLYAM.

37. KÉPPEL.

KOLOZSVÁR,
AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET KIADÁSA
1911.

TARTALOM.

I. Nagyobb cikkeiyek:

	Lap.
<i>Dr. Czirbusz Géza</i> : Erdélyi határhegyek és szorosok	131—134
<i>Dr. Gaál István</i> : Whymper Eduard	147—148
<i>L. Gyárfás Győző</i> : Kárpáti levelek. A szálvá—romulii úton. (5 képpel)	97 104
<i>Dr Herrmann Antal</i> : Közlekedés és turistaság	33—34
Kissármás	49—54
Az E. K. E. múzeumról	68—69
Az E. K. E. múzeum fejlesztéséről	113—115
Bálványosfürdő jövője. (4 képpel)	148—157
Erdély turistái meghódítása	163—164
<i>Dr. Hoffer András</i> : Amit a hegyek beszélnek	115—118
<i>M. Kovács Géza</i> : Évi jelentés XX. közgyűlésről	3—9
Évi jelentés XXI. közgyűlésről	188—192
<i>Dr. S. Kovács József</i> : Csiholó acélok az E. K. E. múzeumában (1 képpel)	69—76
A Gautingi remete Erdélyben	39—46
Orsönehezítők az E. K. E. múzeumában (1 képpel)	123—128
<i>Gróf Lázár István</i> : Elnöki megnyitó . . . . . 1—2,	179—181
<i>Orosz Endre</i> : Az apahidai „papaluger“	25—26
Pásztorkürtök az E. K. E. múzeumában (1 képpel)	94—96
Vadászati felszerelések az E. K. E. muzeumában (1 képpel)	173—177
<i>Dr. Ruzitska Béla</i> : Lábszánkó kirándulás a Gyalui havasokba (3 képpel)	51—59
<i>Dr. Szüdeczky Lajos</i> : Utazás Boszniában (4 képpel)	60—64, 65—68, 105—109, 118—122
<i>Dr. Szalay Béla</i> : Hangos turisták	17—24
<i>Székely Ödön</i> : A havasok között (1 képpel)	9—12, 35—37
<i>Szilágyi Gyula</i> : Nagyszebenből a Mundrára (8 képpel)	81—93
Turistaság a nevelés szolgálatában	134—141, 158—160
<i>Varga Lajos</i> : A Radnai havasokban (9 képpel)	165—173, 181—1788
<i>Versényi György</i> : Régi vers a báznai fürdőről és földgázról	37—39

II. Külömfélék.

Adatok a vadászat történetéhez. (<i>Gyárfás Tihamér</i>)	142—144
Hegyi és városi levegő. (<i>G.</i>)	178
Miért jönnek az angolok Németországba? (<i>G.</i>)	27—28

	Lap.
Nyári apróságok a vasutról. (G.)	144—144
Az utiköltség. (G.)	27
Válasz a Turistaság és Alpinizmus szerkesztőjének. <i>Dr. S. Kováts</i> József	14—15
Védekezési módok a téli hideg ellen. (G.)	178
Védőnk üdvözlése	14

III. Egyesületi élet.

Adományok a Nagykőhavasai Rákóczi-menedékház céljaira	30, 46
Az E. K. E. erdei mulatsága	80
Az E. K. E. estélye	64
Az E. E. K. Hunyadvármegyei osztályának választmányi ülése	111—112
Az E. K. E. jubileuma	79—80
E. K. E. összejövetel	46—47, 64, 77
Az E. K. E. a Vasváry-sírnál	130
Elhunyt tagjaink	47
Felolvasás Boszniáról	64
Főpénztárosunk gyásza	41
Hazafias kérés tagtársainkhoz	46
Hazafias Pénzintézet	30
Huszadik rendes évi közgyűlésünk	12—14
Az Erdélyi Kárpát-Egyesület XXI. közgyűlése	193—194
Kirándulások	29, 78—79, 110—111, 129—130, 151—142, 161
Megrendítő szerencsétlenség a Nagykőhavason	47
Új tagjaink	29—30, 47
Választmányi ülés	77—78

IV. Könyvesház (Irodalom).

Hunyadvármegyei Almanach. (G.)	162
Nyelvünk védelme. (<i>Dr. Herrmann Antal</i>)	30—31

V. Közlekedési hírek.

A csucsai vasut	16
Iparvasut Gyergyóban	16
Székelyföldi vicinálisok	16

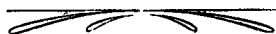
VI. Hírlapirodalom.

31, 48, 145—146, 194

Képeink.

Bisztra	84
A Büdöshegy déli lejtője a fürdőtelep völgyével	149
A Büdöstető a Büdösbarlanggal	151
Cattarói öböl	62
Clissa vára	61
Az E. K. E. múzeum acéljai	73
Az E. K. E. múzeum orsónehezítői	125
Az E. K. E. múzeum pásztorkürtjei	96

Az E. K. E. múzeum vadászati tárgyai	175
Fidelis forrás	156
Gaurai vízesés	167
Havaserdő a Dobrinon	54
Havaserdő az Öreghavas felé vezető útban	56
Jégtorlasz a Szálván	103
Kirzsa-csúcs	91
Ködjáték. Hátterben a Kirzsa- és Mundra-csúcsok	90
Legfelső tó a Lála-völgyben	170
Mária-szobor a Büdös-batanghoz vezető útban	153
Mostár	66
A Mundra augusztusban	92
Nagy Korongyos az Ember-tetőről nézve	169
Páring-menház	89
Rabonbán-szálló	155
Ragusa	63
Részlet a Valea-Putreda felső részéből	185
Rosile-tengerszem	93
A Runki-szoros	11
A Sebesvölgye a Csibán torkolatánál	85
A Surián	86
A Szálva—Romulii közút (3 kép)	98, 100, 101
A Szálva—Romulii-út. A Cibles, Máramaros határától nézve. (Gyárfás Győző rajza)	104
Sziklalépcső és vízesés az Ünökő-völgyében	184
Útban a Dobrin felé	52
Az Ünökő-csúcs közelről nézve	171
Az Ünökő csúcsa északnyugatról	172
Az Ünökő-völgy alsó része	183
Az Ünökő környéke az Embertetőről nézve	187

ERDÉLY

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT.

I. szám
1892.

KIADJA AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET.

229. sz.
1911.

Elnöki megnyitó.

Elmondotta gróf Lázár István az 1911 január hó 22-én tartott közgyűlésen.

Mélyen tisztelt uraim!

Üdvözlöm az E. K. E. megjelent tagjait és megjelenésükért egyenként is hálát, köszönetet mondok.

Első és hálás kifejező szavaim szóljanak *Izabella* főhercegnő és *Jenő* főherceg ő cs. és kir. fenségeikhez, kik mult év augusztus hó folyamán egyesületünket és muzeumunkat legmagasabb látogatásukkal kegyeskedtek kitüntetni. Ő fenségeik a legmelegebb és odaadóbb érdeklődéssel szemlélték meg muzeumunk kiváló tárgyait s a legmagasabb elismeréssel nyilatkoztak a látottak felől. Egyesületünk különös erkölcsi dicsőségét jelentik azonban *Izabella* főhercegnő ő cs. és kir. fenségének mint szakértőnek meleg elismerő szavai. E nevezetes napok egyesületünk történelmének mindenkor fényes lapjait fogják képezni.

Magas kitüntetés érte továbbá egyesületünket gróf *Zichy* János vallás és közoktatásügyi minster látogatása által is, ki látható érdeklődéssel, örömmel szemlélte fejlődő muzeumunkat és egyesületünk működését és elismerésének meleg szavakban adott kifejezést.

Hálával emlékezvén meg magas látogatóinkról, remélem az erkölcsi sikerek erőt, kitartást nyújtanak mind nehezebb és nehezebbé váló feladataink teljesítéséhez.

Bevezető szavaimban szándékosan hangsúlyoztam a megjelenésért hálás köszönetemet, mert megjelenésükkel egyesületünk élete iránti meleg érdeklődésüknek csálhatatlan jelét adták. És ha valamikor fontossággal birt az, úgy fontossággal bír most, midőn egyesületünk a fokozódott igények miatt nehéz küzdelmeknek és megpróbáltatásoknak néz elébe

Minden szerves lény, minden intézmény előbb utóbb megpróbáltatás elé jut és felvetődik a lét és nem lét nehéz kérdése!

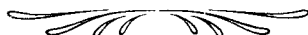
Az alapok erőssége az, melyen az ily válságok sorsa eldől. Hol gyenge az alap, csekély megpróbáltatás is semmivé zuzza az azon nyugvó intézményt; de ha az alap oly erős, oly mélyen fekvő és oly nagy hazafias célok szolgálatára van rendelve, mint egyesülettünké; az ily válság idézhet elő pillanatnyi zavarokat, rendellenességeket, végeredményében azonban csak arra szolgálhat, hogy Isten ujjaként reá mutasson a bajokra és fokozottabb lelkesedéssel tömörítsen annak leküzdésére.

Nem új jelenség, régi magyar sajátosság, a magyar nemzet sok keserűségének kútforrása a *közöny* emészt bennünket is. Talán szépséghiba, talán korai is ily nyilvánosan e bennünket sorvasztani kezdő kórt a mélyen tiszteit Közgyűlés színe elé tární, de a kór természete és a gyógyítás egyedüli lehetősége — az utódok vádjának kihívása nélkül — nem engedi nekünk azt elhallgatnunk, hiszen annak egyedüli orvosszere a nyilvánosság, a hangos tettehívás.

Ép test, ép lélek az alapja az igazi munkának és az igazi munka a hazafiság.

Lehangoló volna, ha épen az erdélyi magyarság között, a test és lélek épségét biztosítani hivatott Erdélyi Kárpát-Egyesület hazafias, összeolvasztásra, együttes munkálkodásra és erőt gyűjtő törekvésében nélkülöznünk kellene a nagyközönség megérdemelt támogatását. Az erdélyi művelt társadalomnak multjánál, hivatásánál fogva minden eszközt mi egybeolvaszt, mi egységes működésre képesít hazafias kötelessége megragadni. Hiszen elveszünk, ha Erdély fenséges természeti kincsei elveszítik előttünk varázsukat és őseink annyi vérrrel megszentelt történelmi emlékei tetteh buzdítani már nem képesek.

Ébredjünk míg nem késő! s a szabad természet csodálatos egybeolvasztó varázserejének hatása alatt tettekben is mutassuk meg, hogy hazafiságunkban magunkat túlszárnyaltatni nem engedjük és gondoljunk nagy Széchényivel együtt arra, hogy: „mi emberek összesen jövő magasságunknak csak egy igen alacsony lépcsőjén állunk még — s hát még mi magyarok! — Előre tehát lelkesek, álljunk elő s fussunk más nemzetekkel versenyt a tökéletes felé.”

Évi jelentése

az Erdélyi Kárpát-Egyesület választmányának az 1911. január hó 22-én tartott XX. közgyűlés alkalmából.

Igen tisztelt Közgyűlés!

Választmányunk a mai nappal 20-ikszor jelenik meg a nagyobb nyilvánosság előtt, hogy törekvésünk eredményéről s a 19-ik egyesületi év alatt felmerült egyesületi mozgalmokról és mindama munkálkodásokról beszámoljon, amelyet az alapszabályok utasításai értelmében végzett.

Előző közgyűlésünket Hunyadvármegyei osztályunk meghívására Déván tartottuk. Örömmel, reménykedve meztünk a történelmi nevezetességgű és természeti ritkaságokban kiválóan bővelkedő vármegyére. Hittük, hogy a közgyűlés az egész ország turistáinak figyelmét, érdeklődését e vármegyére fogja irányítani. E fellevésünkben azonban csalódtunk. Úgy a közgyűlésen, valamint az azzal kapcsolatosan rendezett, különben elég jól sikerült két kiránduláson — mondhatni — csakis az osztálynak tagjai vettek részt. Hogy a mai közgyűlést itt tartjuk, annak oka részben az említett dévai eredménytelenségben és abban a körülményben gyökeredzik, hogy a vidékre való meghívás elkésve érkezett. Alig lett volna idő a sikeres előkészítésre. A tagokkal való érintkezés szempontjából mindig kívánatos a közgyűlésnek vidéken való tartása. Egyesületünknek ma holnap két évtizedes múltja alatt megtanultuk azt, hogy eredményeket csakis úgy érhetünk el, ha a vidéken lakó tagtársakkal a személyes érintkezést fentarjuk, ezért a múlt év folyamán is gyakran felkerestük osztályainkat és igyekeztünk mindenütt az érdeklődést felkelteni és személyes érintkezéssel serkenteni őket munkára. A múlt év folyamán megkíséreltük a magyar turista-ágnak szervezetet teremteni olyan helyeken is, ahol ilyen szervezetek nem voltak, vagy ha voltak, működésüket a közállapotok mostohasága miatt beszüntették. Egysültünk alakulásakor a hívó szöveget először Maros-Tordavármegye lelkes közönsége értette meg. Ott alakult volt meg legelső vidéki osztályunk, de a tisztségviselők elhalalozása, vagy állomáshelyükről való eltávolozása miatt ugyancsak e vármegyében szűnt meg leghamarabb a magyar turistasági működés. Többszörös személyes érintkezéseink és különösen dr. S. Kováts József titkarunk kezdeményezésére Jékey Dániel dr. alapító tag, Nagy Endre felsőkereskedelmi iskolai igazgató, Szigyártó Gabor tanár hathatós közreműködésével és hatékony támogatásával a múlt tavaszon sikerült az osztályt új életre hívni és ezáltal Maros-Tordavármegye közönségének érdeklődését úgy egyesületünk, valamint a turistaság iránt felkelteni. Maros-Torda vármegyéből többen léptek tagjaink sorába és az osztály a nyár folyamán már több kirándulást is rendezett és hogy a gyakorlati munkálkodás terén e tettvágytól égő osztály még eredményeket felmutatni nem tudott, az csakis az idő rövidségén múlt és azon, hogy az osztály elnöke: dr. Jékey Dániel kir. táblabíró Kolozsvárra helyeztetett át. Reményünk van arra, hogy Maros-Tordavármegye érdeklődésének e második megnyilvánulása meg fogja adni az útát, a módot és a lehetőséget arra, hogy a vármegye természeti szépeinek feltarásához valahára gyakorlati munkával hozzáfoghassunk. E reményünknek teljesülhetéhez biztos jelenségének tartjuk azt is, hogy a szovátafürdői birtokos-ágnak szövetkezete a fürdő környékének turistasági feldolgozásához tőlünk javas-

latokat kért, kapott és ugyanakkor előterjesztést tett a vármegye törvényhatóságához is. Javasoljuk, hogy dr. S. Kováts József, dr. Jékey Dániel, Nagy Endre, Szigyártó Gábor tagtársainknak szavazzon a t. Közgyűlés köszönetét.

Jelenleg a következő osztályaink vannak: „Alsófehérvármegyei osztály“ Nagygyed székhelyvel, Biharvármegyében a „Révi osztály“ Rév székhelyvel, „Budapesti székesfővárosi osztály“ Budapest székhelyvel, „Brassóvármegyei osztály“ Brassó székhelyvel, „Gyergyói osztály“ Gyergyószentmiklós székhelyvel, „Háromszékvármegyei osztály“ Sepsiszentgyörgy székhelyvel, „Hunyadvármegyei osztály“ Déva székhelyvel, „Kovácszai alosztály“ Kovászna székhelyvel, „Szászvárosi osztály“ Szászváros székhelyvel. Működésüket már korábban beszüntették a Paksi, az Udvarhelymegyei, Besztercei, Fogarasi, Szeben vármegyei, Petrosényi és a Torda-Aranyos vármegyei osztályok. Hogy az említett osztályok feloszlottak vagy nem működnek, annak oka abban rejlik, hogy a magyar közönségben a szervezetekbe való tömörülés szükségességének tudata még alig van meg, továbbá abban is, hogy néhol annak idején azzal a tudattal és reménységgel alakultak, hogy a szervezkedés az egyesületi központnak nagy anyagi segítségét szerzi meg. Rendszerint elfelejtették azt, hogy a hazafias célok elérésére irányuló törekvésben a központ is csak akkor hozhat nagyobb áldozatokat, ha az illető területen megfelelő létszámú tagcsoport van és az kellően támogatja a központot. Egyes osztályok működésüket azonnal beszüntették és feloszlottak, mihelyt a központi pénztár tetemes anyagi segítségben nem részesíthette őket. E jelenség alól kivétel a Torda-Aranyos vármegyei osztály. Ez osztályra talán azért, mert székhelyünkhöz legközelebb volt, vagy talán azért, mert kéréseikkel legjobban tudtak sürgetni összes osztályaink között, a legtöbbet költöttünk és mégis ez osztály épen akkor szüntette be működését, amikor a tordahasadéki útnak kiépítését Torda-Aranyos vármegye törvényhatóságának egyenlő arányú hozzájárulásával 6000 korona költséggel befejeztük. Torda-Aranyos vármegye területén lakó tagjaink az egyesület kötelékéből majdnem mind kiléptek. Több ízben megkíséreltük az osztály újjászervezését, de mindig sikertelenül. Ma Torda-Aranyos vármegyéből alig van 10 tagunk. E szomorú állapotból csak az a kevés vigasztalás maradt számunkra, hogy ez év folyamán az utolsó részlet lefizetésével a Tordahasadéki útért magunkra vállalt kötelezettségnek eleget teitünk.

Jelenleg csereviszonyban vagyunk 38 külföldi. 34 belföldi egyesülettel, 38 hirlappal, 36 folyóirattal. Jelenleg van 15 tiszteleti, 214 alapító, 2285 rendes, 410 pártoló tagunk. Elhalt 26 tagunk. Kilépett 56. Veszteségünk tehát 82. Ujjonnan belépett 129 tag. A taggyűjtés körül nagy buzgalmat fejtettek ki: dr. S. Kováts József, Oberding Antal, Miklós Armand, dr. Fejér Mihály, Frána Péter, Kovács Pál, Karakas Károly, Sesztina Jenő, Hangay Oktáv, Szövérfy Károly, dr. Weres Lajos. Indítványozzuk, hogy a közgyűlés szavazzon nekik jegyzőkönyvi köszönetet.

Igen örvendetes jelenség, hogy egyesületünk szolgálatait évről-évre többben veszik igénybe és hogy a turistáskodási kedv terjedőben van. Azonban arra már sajnálattal kell rámutatnunk, hogy a magyar közönség apró csoportokra tagolódik és a közös célra való tömörüléstől feltűnően tartózkodik. E tünet annyival inkább sajnálatos, mert a turistáskodás fejlődésével fokozódnak egyesületünk iránt az igények, azonban támogatásban vajmi kevesen részesítenek.

Kedves kötelességet teljesítünk azzal, amikor a t. Közgyűlésnek bejelentjük, hogy a Kolozsvári Takarékpénztár és Hitelbank a folyó évben is 50 korona adománynyal segítette elő egyesületünk céljait. Indítványozzuk, hogy a Közgyűlés említett pénzintézetnek szavazzon köszönetet.

Forgalmi kimutatás szerint bevételünk a múlt egyesületi év folyamán 17034 korona 94 fillér, kiadásunk pedig 15910 korona 42 fillér volt. A tag-

díjak bevételeinél némi emelkedés mutatkozik, de ugyanolyan arányban emelkedett a tagdíjak behajtására fordított költség is. A tagdíjhátralékok kolonca nagyon bénítja az egyesület működését. Alapszabályaink értelmében nekünk mindenik ujonnan belépett tag részére a folyóiratot meg kell indítani. A tagokra tehát tényleg kiadásaink vannak és minden egyes tagnak hátraléka nekünk kétszeres veszteséget jelent. A tagdíjak az 1907-ik évben folytak be legrosszabbul. Az akkori számadások csak azért nem záródtak le veszteséggel, mert egyes üzleti számláknak kifizetése az 1909-ik évre maradt abban a reményben, hogy majd sikerülni fog a pénzügyi egyensúlyt helyreállítani. Reményeinkben erősen csalódtunk, mert dacára annak, hogy a tagdíj bevétel emelkedett, kötelezettségeinknek eleget tenni alig tudtunk és kénytelenek voltunk mult egyesületi évi zárószámadásunkat 1450 kor. 67 fillér veszteséggel lezárni és ekkor is több tartozás kiegyenlítése a folyó egyesületi évre maradt. Egyesületi bevételeink ezelőtt nemcsak tisztán a tagdíjakból származtak, hanem különböző más irányú akciókból, amelyek csak közvetve szolgálták a turistaságot. Néhány évvel ezelőtt tagtársainknak egy része az egyéb társadalmi és közgazdasági tevékenység által a tulajdonképeni turistasági célt látták veszélyeztetve. E nézetüket több közgyűlésen kifejezésre is juttatták, azzal az óhajttal, hogy az egyesület foglalkozzék csak tisztán a turistasággal. Ime itt van az eredmény.

Napról-napra tapasztaljuk, hogy ha csak tisztán sport szempontból kultiváljuk a turistaságot, egyszerű mulató társaságnak tekintenek. Így az egyesületet fenntartani és ahhoz a nagy társadalomnak hatékony támogatását megnyerni alig lehet, mert igen jelentékeny bevételi forrásoktól esünk el. Hogy bevételeink csökkentek, annak oka különben az is, hogy kiadványaink elavultak, elfogytak, tehát azokból jövedelmi forrásra ezidőszerint nem számíthatunk. A jövő évben nem szabad visszariadnunk semmi áldozattól, hogy a könyvpiacra újabb és újabb kiadványokat jelentessünk meg. Az új kiadványok (Erdélyi Úti Kalauz 3-ik kiadása, Új fürdőkönyv, Révi kalauz, Kisebb vármegyei kalauzok, Kolozsvár város új kalauza, Muzeumi kalauz, Turistanaptár stb.) tetemes befektetést igényelnek, de ezekhez aztán sikerülni fog a magas kormány, a törvényhatóságok, bankintézetek és magánosok támogatását is megnyerni. Az út és menedékház építés ügyét nem lehet olyan hazafias mezbe burkolni, hogy a segélyezéshez megnyiljanak a pénztárcák. Ha a kiadványok megjelenhetnének, azok nemcsak népszerűsíténék az egyesületet, hanem bizonyára anyagi hasznot is hajtánának és azonkívül szolgálnák azt a célt, amelynek érdekében alakult az egyesület. E cél pedig nem más, mint világszép Erdélyünknek ismertetése.

Múlt közgyűlésünk elé terjesztett jelentésünkben említést tettünk ama törekvésünkről, hogy Erdély folyóiratunkat havi folyóirattá akarjuk átalakítani. Örömmel jelenthetjük, hogy az átalakítás az egyesület tetemes megterhelése nélkül megtörtént és az 1910. évben már minden hónapban egy füzetet adhattunk tagsági járandóságul. Tagtársaink ez újítást nagy örömmel fogadták és bizton reméljük, hogy már ez évben meg lesz jótékony hatása is, illetőleg több tagot szerezhetünk gopáros zászlónk alá.

XX-ik közgyűlésünket tartjuk tisztelt Közgyűlés! Éppen ezért nem tartjuk érdektelennek most felemlíteni, hogy a 19 évi munkálkodás alatt összesen 68 drb kiadványunk jelent meg. E kiadványok előállítására eddig 119024 kor. 80 fil. fordítottunk. A 19 év alatt utak készítésére, útjelzésekre 12648 korona 41 fillért, menedékházak építésére pedig a központi pénztárból 22406 korona 80 fillért költöttünk. A felsorolt összegek tanuságot tesznek egyesületünk intenzív munkálkodásáról. Autonomiával bíró osztályaink különböző úton, módokon előteremtett pénzforrásokból turista alkotásokra szintén igen tetemes áldozatokat hoztak. Hogy az osztályok által ilyen célokra fordított kiadások

mekkora összegre rugnak, az a központi pénztári számadásokból nem tűnik ki, mert ők külön sz. madásokat vezetnek és azok végeredményei a központi könyvelést és pénztárkezelést nem érintik. Ezidőszent következő menedékházak és védőkunyhók állanak tagársaink és a nagyközönség rendelkezésére. Kolozsvármegye területén a Bercsényi turistaház, amelyet a múlt egyesületi évben építettünk 5000 koronát meghaladó költséggel és amelynek végső berendezését 1910. év nyarán végeztük be. E turistaházunk igen nagy forgalomnak örvend. Ünnepelesen felavatni — jóllehet szándékunkban volt — ez évben nem tudtuk, mert végső berendezése csak nyár közepére készült el. Most már szándékunkban van a f. év tavaszán megtartani a felavatást ünnepelesebb formában, amikor — ha szerényebb keretben is — egyesületünk fennállásának 20 éves évfordulóját is ünnepelhetjük. Kolozsvár határán a Bükk élén van még az Árpád menedékház egyszerű berendezéssel, de a forgalomnak és céljának megfelelően. E menedékháznak felszerelése az 1910. évben történt meg. Kolozsvár határán van még a Kányafőn, mintegy 3 és fél holdas saját területünkön a Kányafői egyszerű menedékházunk, amelyet a két évvel ezelőtt elégett menedékház helyébe szintén az 1910. évben ideiglenes jelleggel átépítettünk. Kolozsvármegye területén van még a Retyiceli vívezésnél levő menedékkunyhónk. A vízeséshez vezető utakat és hírlakat teljesen rendbe hoztuk, azonban a menedékkunyhónak tartozását már csak az új egyesületi évben végezhetjük el. Biharvármegyében a révi sziklaszorostban gróf Zichy Ödön adozatkészségét hirdető emeletes turista-vendéglő és egy 6 szobás modern hotel elegendi ki a legkényesebb igényeket. A Meleg-Szamos forrásvidékenél durván összerótt fakunyhó nyújt védelmet. Alsófehérvármegyében a tafejú Piishegy oldalában egy szépen berendezett nagy szoba és veranda, Ponoron pedig 3 szép szoba várja a kirándulót. A fenséges Detonátán erdőóriakkal kapcsolatosan épült szép menedékházban pihenhetjük ki fáradatunkat. Torda-Aranyos vármegyében az Andrassy-havasokban néhai alapító tagunk, gróf Andrassy Tivadar adozatkészségéből a Dobrini menedékházunk segíti elő a turistáskodást. Füle-havasán Kolozsvár városa engedett át számunkra menedékházi helyiségeket. Ennek átvétele és berendezése a jövő egyesületi év feladata. Ugyancsak a jövő évben kell berendeznünk a Csaklyai (Alsófehérm.) vendéglővel kapcsolatos menedékházat is. A Tordahasadék alsó részénél egy lovagvárszerű rom teszen tanuságot arról, hogy előrelátás és szakértelem nélkül mennyi erőt pazarol a magyar társadalom, de gyakorlati alkotásokkal szemben szűkmarkú. Ugyanitt fából épült zsindelefedeles védőkunyhónk teszen jó szolgálatot. Brassóvármegyében a Krepaturai pavillon hirdeti brassói tagjainknak agilitását. A Csukáson a Teszlai menedékház teszi lehetővé e gyönyörű hegységnek a togatását. Utoljára emlitem meg a Nagykőhavasán épült 6 szobás kőmenedékházunkat, amelyet a folyó év nyarán adtunk át a forgalomnak. Nehéz küzdelem között épült fel a menedékház ugyancsak brassói tagtársainknak buzgalkodásból, azonban fájdalommal kell jelentenünk, hogy az építési anyag és munkáskezek megdrágulása miatt e menedékház költségeiből is 5000 korona még fedezetlenül áll. Tagtársaink adozatkészségéhez kell fordulnunk, hogy e nagy összeget valahonnan előteremtjük. E menedékház építésében annyi örömünk mégis van, hogy a szász nemzetiségi híres turisták is elismerik alkotásunknak szerencsés celszerűségét. Most, mikor a menedékház készen van és át van adva a használatnak, látjuk, hogy mekkora szükségletet pótol. Könnyen megközelíthetőségénél fogva a Nagykőhavas kiválóan alkalmas téli sportok üzésére is. Menyire kultiválják e hegységet, kiviláglik abból, hogy osztályunk a fűthető menedékházat télen is használatra bocsátja, illetőleg az élelmi cikkekkel és itásokkal felszerelt menedékházi őrt télen is a menedékházban rendelkezésre áll. Javasoljuk, hogy a közgyűlés a menedékház építésénél kifejtett fáradhatatlan tevékenységéért szavazzon köszönetet Halász Gyula és Förder Sándor brassói tagjainknak.

Egyben javasoljuk, a közgyűlés határozatából kifolyólag intézzünk megkeresést az Országos Meteorológiai Intézethez, hogy úgy a Nagykőhavas, valamint a Bükk élen levő Árpád-menedékházunkat szerelje fel megfelelő eszközökkel, meteorológiai megfigyelések és csapadékmérések eszközölhetése céljából.

A mult egyesületi év folyamán is kiváló gondoskodásunk tárgya volt az útjelzések felfrissítése és új útjelzéseknek készítése. A többek között kiválóan fontos és érdekes a Zichy-barlang környékén készített két új turista útunk, amely három gyönyörű kilátó pontot övez körül. E nemű munkálatainknál állandó harcban állunk nemcsak a természettel, hanem a rosszakaratú emberekkel is. A természet ösereje, ha útjelzéseinket gyakran nem frissítjük fel, csakhamar minden munkánk eredményét megsemmisíti, a rossz emberek pedig jelzőtábláinkat törik össze. Ezidőszerint útjelzési hálózatunk 78 kilométerre terjed.

A mult egyesületi év folyamán is nagy munkát adott az idegenforgalomnak lebonyolítása. Összesen 7561 egyén útaztatásával foglalkoztunk. E szám nem fedi a valóságot, mert a vidéki osztályok statisztikai adatokat kellő pontossággal nem vezetnek. Ugyancsak nem állnak biztos adatok rendelkezésünkre a menedékházak látogatásáról sem. Hiába minden törekvés, a legcélszerűbb intézkedések meghiusulnak a közönség, az alkalmazottak fegyelmezetlenségén és érzékenykedésén. Egyre növekedik az Erdélyben utazó és turistáskodó külföldieknek száma. Mindazokat, akik irodánkban megfordultak, díjtalanul láttuk el angol, német-nyelvű kalauzskönyvünkkel és német-nyelvű fürdőkönyvünkkel. Az idegenforgalom érdekében tervezett intézkedéseket megvalósítani teljes egészében nem sikerült, mert a Kolozsvár város törvényhatósága által megszavazott 1000 korona segélyt még nem bocsátották rendelkezésünkre.

Kiváló gondoskodásunk tárgya volt az iskolai kirándulásoknak ügye is. A mult egyesületi év folyamán összesen 33 iskola vette igénybe egyesületünknek fáradozását. Az iskolák közül a legtöbb egész Erdélyre terjedő tanulmányutat tett. Nem tartjuk érdektelennek felemlíteni, hogy a nagy szüenidő alatt a szentesi főgymnásiumnak 17 volt növendéke Kovács Pál tornatanár vezetése alatt egész Erdélyt beútaza igazi turistamódon, sokszor a szabad természetben hálva. A nagy magyar Alföldön az érdeklődés szűkebb hazarészünk iránt egyre jobban terjed. Ezt az érdeklődést figyelmen kívül hagynunk nem szabad, sőt fokozni kell az ottan tarandó ismertető előadásokkal. A mult év folyamán kiváló szolgálatokat tett egyesületünknek Herrmann Antal tagtársunk, aki több helyen előadásokat tartott és mindenütt ismertette Erdélyt és egyesületünket. Nevezett tagtársunk azzal a kéréssel fordult az E. M. K. E.-hez, hogy az ismertető előadások tartásához szükséges üvegeképek előállítását segélyezze 600 koronával. Örömmel jelenthetjük, hogy a kért öszszegnek folyósítása megtörtént, az üvegeképek egyrésze már el is készült, ennélfogva már nincsen semmi akadálya annak, hogy a tél folyamán ez igazán közművelődési feladatot intenzíven szolgálhassuk.

Indítványozzuk, hogy a közgyűlés dr. Herrmann Antal tagtársunk buzgó fáradozásáért és az E. M. K. E.-nek nagylelkű adományáért szavazzon jegyzőkönyvi köszönetet.

A mult év folyamán is igyekeztünk a turistáskodási kedvet éleszteni kirándulások rendezésével, azonban a nyár folyamán az időjárás nem volt kedvezőnek mondható és ezért a rendezett 5 kirándulás nem volt olyan népes mint máskor. Két hirdetett kirándulás, közöttük a boszniai, meg is hiusult. Ez utóbbi azért maradt el, mert épen a választások ideje alatt kellett és lehetett volna megrendezni.

Hogy egyesületünk ügyei iránt a helyi tagoknak érdeklődését megszerzzük és biztosítsuk, az elnökség a korábban is szokásos téli összejövete-

leket rendszeressé tette. Így a nyárközép kivételével minden hónapban a Pannonia szálloda külön éttermében összejövetelt tartottunk és azokon vitattuk meg az egyesületi ügyeket. A múlt év folyamán tartottunk 5 választmányi, 9 tisztikori tanácsi és 4 bizottsági ülést.

Örömmel jelenthetjük, hogy az a hosszú ideig tartó és külsőleg nem látszó nehéz munka, amelyet a Mityás ház szerződésének meghosszabíthatása céljából kellett végeznünk, véget ért. Új leltárainkat úgy a muzeum, valamint egyesületi irodánk berendezési tárgyairól elkészítettük, Kolozsvár törvényhatóságához benyújtottuk. Ez alapon a törvényhatóság közgyűlése határozatilag kimondotta, hogy a várossal kötött szerződésünket 50 évre meghosszabítja. E nagyjelentőségű határozat fordulópontot van hivatva jelölni egyesületünk életében. Jöhetnek bármily nehéz idők, az egyesületnek hajléka van és mindaddig, amíg hazafias feladatát teljesíti, e kegyeletes helyiségből kiindulva mint Anteusz mindig újult erővel képes lesz hazánk javáért munkálkodni. Az új leltár elkészültével — tekintettel arra, hogy egyes felszerelési tárgyaink annak idején csak érték nélkül leltároztattak és az enemű kiadások egyszerűen a veszteség számlára írtak s továbbá mert az ajándékozott muzeumtárgyak értékelve nem voltak — szükséges volt a leltári értéket a mérlegszámlán kimutatni. A mérlegszámla változáson ment át s így most a következő vagyontételeket tartalmazza. Bercsényi turistaház építési költségének I. részlete 3590 kor. 21 fill., Kányafői telek 790 kor. 68 fillér, Képtár 1440 kor., Térképtár 499 kor., Diapozitív és negatív-lemez 422 kor. Klisé 5544 korona, Könyvtár 8745 kor. 02 fill., Felszerelés 12467 kor. 10 fillér, Értékpapír 7000 kor., Muzeumtárgyak 98456 kor. 60 fillér.

Muzeumunk iránt a közönség a múlt egyesületi év alatt is igen nagy érdeklődést tanúsított. Ki kell emelnünk a külföldiek látogatását, akik mindig a legnagyobb elismeréssel nyilatkoztak a muzeumról. Egyesek, különösen D' Orsay a Chikagói Temps-ben egész áradozással írt a világszerte elsőrangú muzeumai közé sorolta. A múlt év folyamán a Muzeumok felügyelőségének kiküldöttjein kívül több magasrangú látogató is kereste fel muzeumunkat. Megtisztelt látogatásával Izabella főhercegnő, Jenő kir. herceg, továbbá gróf Zichy János vallás- és közoktatásügyi miniszter Izabella főhercegnő látogatása alkalmával a muzeumi iroda földszinti helyiségében 3 szobában Bálinth Benedek tárgyaiból alkalomszerű kiállítást is rendeztünk, amely igen nagy tetszést aratott. E látogatásnak gyakorlati eredményei is vannak, amennyiben 32 darab muzeumi tárgynak kis- és háziiparosokkal való utánkészítését vette munkába a Háziipari Szövetség. Itt említjük meg, hogy a helyi Védő Egyesülettel karöltve igen tanulságos és élvezetes előadást és kiállítást is rendeztünk a nagy közönség részére. A múlt év folyamán a muzeumi tárgyak 126 darabbal gyarapodtak legnagyobb részben ajándékozás útján. Tárgyakat ajándékoztak: Roediger Lajos, Bálinth Benedek, Kebli József, Fodor János. A könyvtár gyarapodott 280 kötettel, a térképtár 21 térképpel, a képtár 78 darab fényképpel. Ez utóbbi gyarapodás részint csere útján, részint pedig adományozás útján jött létre. Az adományozók közül különösen ki kell emelnünk Pap Mihály csendőrezredes alelnök urat, továbbá Hangy Oktáv és Ruzitska Béla dr. tagtársunkat, akik nagyobb adományokkal gyarapították vagyónukat. Nem mulasztjuk el még kiemelni jötevőink közül Schusztér Emil tagtársunkat, ki a „Bercsényi“ turista-szálló részére 6 darab fogast ajándékozott, továbbá Oberding Antal tagtársunkat, aki a muzeumi helyiség vízvezetékének állandó díjtalan jókarban tartására vállalkozott. Indítványozzuk, hogy a közgyűlés szavazzon nekik köszönetet.

Itt említjük meg, hogy a múlt egyesületi év alatt könyvtárral szereltük fel révi osztályunkat, amelynek 120 kötetét a Zichy barlangnál levő E. K. E. turista szállóban hosszasan időzőknek és révi tagjainknak áll rendelkezésére.

Fájdalommal kell jelentenünk, hogy a kérlelhetetlen halál a mult esztendőben is igen nagy aratást viit véghez tagjaink sorában. Lelkes pártfogóink közül a többek között elhunyt Gyarmathy Zsigáné, Harmath Lujza, Mikszáth Kálmán, dr. Tutsek Sándor, dr. Varró László és dr. Bokor János brassói osztálytitkárunk Indítványozzuk, hogy nevezettek emlékét a közgyűlés jegyzőkönyvében örökítse meg.

Kedves kötel:sséget vélünk teljesíteni annak felemlítésével, hogy a sajtó mozgalmainkat a mult év folyamán is szeretettel ismertette és ezért kérjük a közgyűlést, hogy halás köszönetét és elismerését fejezze ki a jóindulatú támogatásért.

Kérjük jelentésünknek tudomásul vételét.

Előterjesztette: **M. Kovács Géza.**

A havasok között.

Nagyenyed, Székelykő, Vidaly, Nagyoklos, Posu szoros, Skarisora, Bélavára, Alsópodsága, Torockó-Szentgyörgy.

Irta: Székely Ödön.

Néhányan minden nyáron útra kelünk s a legősibb és legbiztosabb útzási módon, az apostolok lován bejárjuk havasainkat.

Nem annvira a havasok békés indulatú, kevés igényű, pásztorkodó népe vonz fel az 1000 métert meghaladó mészkő hegyek gyopárral ékített, de szegény szikla szorosai, szurdokjai és sovány legelői közé. A mindennapi élet fátadalmi, az egymás hátán, vállán és becsületén felkapaszkodó, civakodó „kultur“-emberek társaságától csömörlünk meg igen gyakran s hogy a mindennapiságtól elvonatkozzunk, hogy a hegyek éléről elénk táruló hegyrajzi szépségeket a magaslatok csendjében lelkünk pihenésére kihasználjuk, elfárasztjuk a testünket egy-egy, napi 20—30 kilométeres gyalog kirándulással.

Jó ez! Fenn a tiszta levegőben az üdítő szikla források közt a magasságmérő, a pedometer, mely lépéseink ijesztő nagy számát lepetyegeti, a prizmás látócső, mely a távolságot nyolcadára szállítja le, a sokszor lelkiismeretlen tévedésekkel meglepő katonai részletes térkép, egy háti zsák, megvakva a legszükségesebb kellékekkel hű útitársaink.

Csak ennyi kell, s két jelszó: „a havasok jó vize megszégyenít minden alkoholt“, ez az egyik, a másik: „csak vígan, folyton!“

Aki a szíve köré lerakodni készülő zsirosodást le akarja égetni gyalog kirándulás verejtéke árán, aki itt is, ott is fátadságot érez, de határozott betegsége nincs, aki nem tud éjjel sokáig elaludni, vagy gyomra könnyen protestál, ha vigyázatlanul többet eszik: jöjjön velünk. Éjjel aludni fog. Megeszik jóízűen mindent. A fátadságot a fátadság megöli s hazatérve, mintha kicserélték volna.

Egy kis erkölcsi erőfeszítés bizony kell, de a jutalom nem marad el.

Pár kisebb túr után aug. 2-án reggel 5 óra 35 p.-kor indultunk el nagyobb útra. Három napos kirándulás a cél, *Skarisora* végső ponttal. S most min-

denki a Topánfalvától jó messzire, északnyugatra eső jégbarlangra gondol. Nem erre mentünk, mindjárt meglátják tisztelt olvasóim.

Mert, bár egyik bajtársunk 35 percet késett az indulásra kitűzött 5 óra után, a 17 és fél C. fokos melegben mégis csak neki vágtunk a Bükkösnek és 7 óra 59 perckor 22 C. fok melegben Olálapádon, 9 óra 45 perckor Hidason és fél 2 órakor a Székelykő tetején voltunk.

Aki még nem ült repülő-gépen vagy léghajón s mégis kíváncsi, hogy milyen madártávlatból egy sziklák közé ékelt kis csinos község, az menjen föl a Székelykő tetejére és pillantson le Toroczkóra. Festőibb, megkapóbb látványt azt hiszem Svájcig nincs ennél. De aztán, ha az „Ordaskő“ felett fellegek csücskét veszi észre, siessen is le toronyirányban, kőfolyáson át Torockóra! Mi másfélóra alatt szerencsésen le is értünk Czukor János uram vendéglőjébe, de alig hogy beértünk, az Ordaskőről a Székelykőre s onnan Nagyenyedre átvonuló sűrű zápor egyszerre vízőzönné változtatott mindent. Alig volt időnk megállapítani, hogy a Székelykőnek egyik megközelíthetetlen szikla vágásában nem régiben felfedezett Tisztafenyő közönséges fenyővé változott át kitűnő távcsövünk nagyítója mögött.

A valóság felderítése után annál jobban esett d. u. fél 6 órakor Czukor Jánosné asszonyom jóízű köménymag leveसे és paprikás csirkéje.

Új erőre és kedvre kaptunk. Kellett is, mert 6 óra 5 perckor elindulva mennél hamarabb Vidalyon kellett lennünk. Vezető nélkül jártunk. Besötétedés előtt fedél alá, ez volt a mottó.

Aki azonban a hegyek életét ismeri, már előre vehette észre, hogy a Vidalykőnek az alkonypirban vigyorgóvá vált máskor merev arcúlatja a mi ábrándjainkra. A Csiblok 771 méterre emelt fejével még közönyösen tekintett ránk, mellette elhaladtunk idején, de az 1263 méteres Vidalykőnek már pazar élvezete lehetett, látva, hogy mi, 4 vitéz turista soha sem járt úton, patak mederben körül-köre ugrálva, mert az ösvényt a 10 nap előtt leszakadó víz tönkre tette, földszötétben, hogyan vergődünk, míg $\frac{3}{4}$ 9-re Vidalyban Kriza Jánosné fogadó, vendégszerető hájléka 4 ágy-heiyet úgy adott, hogy a szoba asztalát ki kellett szállítani, hogy a 4-ik ágy behelyeztethessék.

Végre tehát 12 órai gyalogás után 33 és fél kilométernyire a világ közepétől lenyugodtunk. A fáradság az izmokban igen gyakran felüdíti a lelket s tréfára hangolja. A mi peches társunk, aki elkésett, jutalmul egyik lábán vérhólyagott hozott. Az operáció cigánytűvel sok derült percet adott. Annyira, hogy egyikünk felébredt, hangos hahotára fakadt a saját horkolására s úgy fog meghalni, hogy soh'se tudja meg, hogy ő horkolt, amikor hite szerint az én horkolásomra riadt fel.

Ez volt az első nap rövid története.

*

Vidalyról csak reggel 7 óra 15 perckor indultunk, de szomorúan. Megoperált bajtársunk fakói felmondták a szolgálatot s csak Nagy-Okloson jutott eszébe lóra gondolni. Ha ló nincs, jó a bocskor is; szólt s podgyászos emberünkkel lábbelit cserélt. Láttál-e már igazgatót bocskorban s mokánt „bergsteigerben“ nyájas olvasó? Nem utolsó látvány! Amíg a bocskor cseréje, beigazítása s a lóhajsza tartott, élőképekkel szórakoztattuk magunkat. Ezek címei: 1. Ádám a patakban s a cigánynő. 2. A matrona ifjúkori emlékei. 3. Prodán János, mint kiváló kalauz. Prodán tényleg soh'sem járt erre. A vidalyi korcsmáros „factotum“-ja lótulajdonos volt és annyira é'hetetlen, hogy sántikáló társunk számára a szomszéd faluból szerzett mástól lovat, ő pedig gyalog cipelte podgyászainkat. A fajok szellemi versenyében tehát nem veszedelmes.

Még mindig lábbeli cserével telik az idő. Nem győzöm várni a végét s belefekszem a havasi pisztrángos patak egyik gübbenőjébe. Remek volt felüdülni a friss hullámok közt! Végre megindultunk és Runk község alsó felé-

hez értünk, oda, hol az út észak-nyugatra a *Posu* szoros remek szirtjei közé visz fel. Itt aztán lóra pattant fel bocskoros barátunk s mi már reményeket szőttünk, hogy a mit időben eddig veszítettünk, pótoljuk a havasi gebével. Kapaszkodtunk tehát szorgalmasan míg a *Bélavára* (Beliora) fölött megdöbentő merészséggel sziklafalként több szirttel felemelkedő *Scarisor*a egyik mellékcúcsát hátulról meglóptuk s a havasi legelőn feltápáskodtunk rá. A mészkő alakulatoknak egyik legszebb típusa ez a turisták által ritkán látogatott szirtkomplexum. Elül, hátul barlangokkal lyukgatva, melyekbe, a legnagyobb nyílásút kivéve, ember alig járt. Fejünk felett keselyűk vitták harcukat. Észak-nyugatra az Öreghavas és magurai magaslatok felé vivő hegyi út a Plai-on át kínálkozott Lábainknál fenyves és lomberdők. Látócsövünk oda hozta elénk az egész Aranyosvölgyet, a Marosvölgy egyes részeit, melyeket a mi pilisi hegyvonulatunk el nem zárt előlünk. Ha éjjel lett volna, jel-

A FUNKI-SZOROS.

tűzekkel beszélhettünk volna egy oly kiránduló társasággal, mely esetleg az E. K. E. ponori menedékházában éjszakázik. Oda látszott a menedékház s a havasgyógyi pénzügyi szakasz laktanyája tájéka. Tulnan látni a Detonátákat a fenyős „ikerhegygel“ Késő délután indultunk le a Skarisora keleti oldalán Beliora völgyébe, elkerülve a szikláknak. Amint egyszerre előtűnnek, méreteikkel és szépségükkel a szót belénk fojtják. Bámulunk megdöbbenéssel fel a magasba, aztán kecskék járta oldalon szállunk le nagy erőfeszítéssel a patak völgyébe

Lassan leértünk Bélavára község völgyébe s onnan a patak mentén Felsőpodságán át Alsópodságára, hol este fél 10 órakor bezörgöttünk a csendőr őrsparancsnoknál, ki szívesen ellátott jóízű vacsorával s katonás, de tiszta ágygyal.

Lefekvés előtt megállapítottuk, hogy ezen a napon 48,550 lépést = 36 km.

jártunk s elvesztettünk egy kabátot. Prodán úrra volt bízva, ő vesztette el. Nagyon ajánlom a jámbort arra járók kalauzának.

Kirándulásunk harmadik napja már csak séta számba ment. Podságáról a bedellői havasokon átsétáltunk Torockószentgyörgyre. 19 és fél kilométer út. Fenn a nyergen, mely vízvázasztó is, 27 fokos melegben 9 fokos forrás vízzel nem győztünk eltelni. Majd innen Lukács Ferenc uram kaszálójára érve megebédeltünk és szépen, de gyorsan ereszkedtünk le Szentgyörgyre Épen beértünk a vendéglőbe, mikor jó szapora zápor hullott le s kergette haza a szénacsinaló magyarokat.

Aztán estére Nagyenyedre hozott egy jó rázós torockói szekér szapora trappú lovaival.

A három nap alatt bejárt 89 kilométernyi út fáradalmaiktól aztán itthon egy jó hosszúra kinyújtott éjszaka feledtette csendes üdítő alvással.

Kirándulásunknak közérdekű haszna is lehet, ha a legújabbán recognoscirozott 1: 75000 méretű részletes térkép alábbi hibáit az irányadó körök javítás céljából figyelemre méltatják. Ime a 20 zone XXIX. col. hibái ott, ahol jártunk:

1. Torockótól nyugatra van egy hegygerinc, melynek legmagasabb csúcsa az 1248-as kote. *Ez az Ordas-kő*, s nem az, melyet ettől nyugatra hibásan nevez el a térkép.

Az Ordaskőnek pedig ezt a koteját Emberkőnek hívja a nép, ugyanis egy fekvő ember képzelhető a hegygerinc rajzából.

2. Az Ordaskőnek nevezett sziklasor neve kicserélendő *Kisalmás* névvel s ennek 1263-as koteja a *Vidalykő*. Épen Vidalyra néz.

3. *Bélavár* felírás B. betűje fölött az 506. magasság-jelzés téves, valószínű 596. akar lenni, ugyanis lejjebb a templom és malomnál a magasság-jelzés 581. Ha e hiba marad, a térkép szerint a patak felfelé folyik.

4. Alsópodságáról a térkép szerint egy iparvasút visz Felsőpodságára Bélavár (Beliora) felé. Ez a valóságban nem létezik.

5. Végül, Felsőpodságá közizgatásilag létezik, térképen nem.

Egyesületi élet.

Huszadik rendes évi közgyűlésünk. Január hó 22-én délelőtt 11 órakor a Kolozsvári Ipar és Kereskedelmi Kamara tanácstermében tartotta egyesületünk XX. rendes évi közgyűlését.

A közgyűlésen jelen voltak: Bihacsy Gusztáv, Bréver János, dr. Eisler Mátyás, Ferenczy Gyula, Förstner Tivadar, Frankl Miksa, Gombos Benő, Gyöngyössy Béla, Hangay Oktáv, Holló Károly, dr. Jékey Dániel, Kapronczay

Sándor, dr. Kossutány Ignác, Köntzey Imre, gróf Lázár István, Lázár J. Ödön, dr. Márki Sándor, Merza Gyula, Orosz Endre, Pálffy Ernő, dr. Pap József, Pap Kristóf, K. Pap Mihály, dr. Péter Béla, Regius Arthur, Ruttká Ferenc, dr. Ruzitska Béla, Sárdi Lőrinc, dr. Szádeczky Lajos, Szelhoffer Károly, dr. Szombathelyi Gábor, Tóth Kálmán, dr. Török Imre, Vészi Béla, Virágháty Gyula, Werger István, M. Kovács Géza főtitkár és dr. S. Kovács József titkár,

Elnökölt gróf *Lázár* István orsz. képviselő. Elnök a megnyitó-beszéd (folyóiratunk élén mint vezércikket közöljük) után a jegyzőkönyv vezetésére felkérte dr. S. *Kovács* Józsefet, a hitelesítésre pedig dr. *Török* Imrét és dr. *Páter* Bélát. Ezután indítványozta, hogy a közgyűlés küldjön üdvözlő táviratot az egyesületi védőhöz. Közgyűlés lelkesedéssel járult hozzá az elnök indítványához és az üdvözlő távirat küldése határozatilag kimondatott. Ezután M. *Kovács* Géza főtitkár tett jelentést arról, hogy gróf *Majláth* Gusztáv róm. kath. püspök alapító tag a közgyűlésről való elmaradását kimentette és egyben meleghangú üdvözlőt küldi a közgyűléshez. Üdvözlőiratot küldött még a *Pécsi Mecsek-Egyesület*, a *Budapesti Egyetemi Turista Egyesület*, a *Felsőmagyarországi Kárpát-Egyesület* és a *Felvidéki Magyar Közművelődési-Egyesület*. A *Budapesten székelő Magyar Turista-Egyesület* *Márki* Sándor egyetemi tanárral képviseltette magát a közgyűlésen, aki az említett egyesületnek üdvözlőtét élőszóval közvetlenül tolmácsolta:

Amidőn megbízomnak a *Magyar Turista Egyesület*-nek névében felszólalok, eszembe jut az a szép hasonlat, a melyet több mint félszázada báró *Eötvös* József éppen Erdélyben tett. Eszerint az emberek a kik különböző úton indulnak föl egy magaslatra, a csúcsra végre is találkoznak egymással kezét fogják. A mi turista társulataink is különböző úton indulnak el arra a magaslatra, amelyen hazánk természeti szépségei megősmertetésének fontos feladatát keresik s azon a magaslaton kezét kell fogniok, hogy a honismertetést közös erővel végezzék. A Magyar Turista-Egyesület ebben a tekintetben testvéri üdvözlővel ajánja föl közreműködését az Erdélyi Kárpát-Egyesületnek; s én magam mint a két egyesületnek választmányi, sőt a Magyar Kárpát-Egyesületnek is több mint három évtizeden át rendes tagja lévén, hiszem és remélem, hogy a testvér egyesületek megtalálják az együttműködésnek azt a módját, me-

lyel a hazai és külföldi turistákat az eddiginél hathatósabban nyerik meg hazánk természeti szépségeinek és gazdasági kincseinek megősmérésére. Ebben a hitben mint a Magyar Turista-Egyesület képviselője tisztelettel üdvözlöm a Kárpát-Egyesületet s Istentől áldást kívánok működésére.

Közgyűlés úgy a főtitkár bejelentéseit, valamint *Márki* Sándor beszédét lelkes éljenzéssel fogadta. Ezután M. *Kovács* Géza főtitkár előterjesztette a központi választmány évi jelentését. (I. folyóiratunk más helyén) Közgyűlés az évi jelentést tudomásul vette és az abban előterjesztett javaslatokat határozattá emelte. Ezután *Holló* Károly egyesületi jegyző felolvasta a számvizsgálók jelentését. Közgyűlés a jelentést örvendetesen vette tudomásul és ez alapon *Merza* Gyula főpénztárosnak az 1909 ik egyesületi évről a felmentvényt megadta és odaadó munkásságáért *Merza* Gyula főpénztárosnak, *Tanács* József ellenőrnek és *Müller* Béla főkönyvvezetőnek jegyzőkönyvi köszönetet szavazott. Ezután *Merza* Gyula főpénztáros előterjesztésére elfogadta a közgyűlés az 1911. évi költségvetést. A tisztújítás megejtése végett elnök indítványára a közgyűlés dr. *Eisler* Mátyás elnökeletté a jelölő bizottságot küldött ki. A jelölő bizottságnak tagjai voltak dr. *Jékey* Dániel táblabíró, dr. *Szombathelyi* Gábor orvos és M. *Kovács* Géza főtitkár. A bizottság megalakítása után az ülést elnök 10 percre felfüggesztette. A kitűzött idő elmúltával elnök megnyitotta a folytatólagos ülést amelyen dr. *Eisler* Mátyás indítványára a régi tisztikar és igazg. választmány közfelkiáltással megválasztott. A tisztikar és választmány tagjai sorába a következő új tagok választottak be. III. jegyző: *Madari* Zoltán. Választmányi tagok: dr. *Balogh* Arthur egy. tanár. *Brutsi* László főmérnök, dr. *Imre* József egy. tanár, dr. *Kolosváry* Bálint egy. tanár, *Werger* István máv. ellenőr. Turista osztály alelnök: dr. *Richter* Aladár egy. tanár, titkár: dr. *Fabinyi* Leó Idegenforgalmi osztály alelnökök: dr. *Gokler* Lajos és *Pálfy* Márton tanárok. Fürdőügyi osztály alelnök: dr. *Genersich*

Gusztáv igazgató-orvos. Háziipari osztály elnök: *Hegy* Gyula ipari főfelügyelő, alelnök: *Radó* Elek bankigazgató. Az indítványok során kimondotta a körgyűlés, hogy az egyesületi élet fellendítése céljából a Kolozsvármegyei

osztályt újból megalakítja és egyben közfelkiáltással az alakítandó osztály elnökéül megválasztotta dr. *Cholnoky* Jenő egy tanárt. A körgyűlés az elnök lelkes zárószavai után d. u. 1 órakor ért véget.

Különfélék.

Védőnk üdvözlése. Folyó évi január hó 22-én tartott rendes évi körgyűlésünk üdvözőlő táviratot küldött az egyesületi védőhöz. A körgyűlés táviratára *József* kir. herceg Öfensége gróf *Lázár* István elnökhöz a következő távirattal válaszolt: „*Hálás szívvel köszönöm szeretetteljes üdvözlőteteket, melyet azon hő kívánattal viszonzok, hogy gyopáros zászlónk alatt virágozzék egyesületünk és áldásos működését a Mindenható áldása támogassa. József főherceg.*“

Turistaság és Alpinizmus címen folyóiratunk mult évi 11. számában közölt ismertetésünkre a következő megjegyzéseket kaptuk, melyeket kívánatra közlünk:

Az »Erdély« 11. számában örömmel olvastam a lapunkról közölt hízelgő kritikát dr. *S. Kováts József* tollából.

Egy kitétele ellen azonban háározottan tiltakoznom kell. Ez a rész a következő: »A nemrég megjelent (1904—1909. évekről szóló) évkönyv, valamint a most ismertetett füzetek háározottan mutatják a B. E. T. E.-nek majdnem kizárólagosan alpinista és külföldieskedő jellegét. Azt is észre lehet venni, hogy az Egyesület azt hiszi, mintha a turistaság csak az alpinizmusból állana s mintha az alpinizmuson kívül nem is volna igazi turistaság...«

A B. E. T. E. és annak minden tagja a legtisztább fogalmakkal bír a

turistaság és az alpinizmus különbségéről és bár háározott irányzata az alpinsport művelése, kimondott cél a az alpinizmus meghonosítása és magyar talajba ültetése, sohsem hanyagolja el a turistaság legszelidebb fáját sem. Legkevésbé tesszük ezt lapunkban a »Turistaság és Alpinizmus«-ban, mely a nagyközönségnek szánva és számos más hazai társaságnak is hivatalos organuma lévén, címével is dokumentálja a párhuzamot melyet szem előtt tartunk. Legkevésbé írhatta kritikáiról a háározott évkönyv és lapszámok alapján ezeket, mert hisz évkönyvünk háazafiságtól duzzad, semmi külföldieskedés nincs benne, sőt *kétharmad* része a *Magas-Tátra* feltárásabán elért tura és irodalmi eredményeinkről számol be. Eddig megjelent lapszámaink cikkei közül pedig 8 a Tátrával foglalkozik, 10 sétaturista-útleírás és csak *csak* összesen 7 a külföldi alpinizmussal! E számadatok és az, hogy a 6 egyesület — melynek a Turistaság és Alpinizmus a B. E. T. E. hivatalos lapja és melyek mindegyike meg van elégedve irányukkal — mind sétáló turisták hatalmas egyesülete (M. Kárpát E., Mecsek E., Dunántuli T. E. stb.), eléggé igazolja, hogy a kritika idézett kijelentései teljesen alaptalanok és csakis elnézés következményei lehetnek, aminthogy nincs is összhangban a cikk többi részének lekötölezően hízelgő hangjával. *Dr. Vigyázó János* szerkesztő.«

Válasz a „Turistaság és Alpinizmus“ t. szerkesztőjének, dr. Vigyázó Jánosnak.

A „*Turistaság és Alpinizmus*“ szerkesztője az »Erdély« 1910. évi II. számának *Könyvesház* rovatában a II–V. füzetekről közölt ismertetésemből két mondatot kiszakít és azokban foglalt állításaim ellen — amik így a többitől elszigetelve valóban magyarázatra szorulnak — tiltakozik. Mindezekelőtt meg kell jegyeznem, hogy az én állításomban a hangsúly az »alpinista« szó volt (amint ezt szokás szerint a dült betűk tanúsítják), míg dr. Vigyázó János szavaimnak fentebbi idézésében — épen megfordítva — a »külföldieskedő« szót hangsúlyozza,¹ a melyik pedig szándékom szerint a láthatóan hangsúlyozott »alpinista« jelzőhöz az és kötőszócskával nem is mint egyenrangú kapcsolódik.

Idézett állításaimat nem írtam »elnézésből«, hiszen későbbi szavaimmal magyaráztam, illetőleg indokoltam kijelentéseimet. Minden ember szokott tévedni; én is tévedhettem; olykor teljesen konkrét dolgokról is hangulat alapján ítélt az ember. A *Turistaság és Alpinizmus* 5. első füzetének olvasása kellemes hangulatba ringatott és e hangulathoz született meg ítéletem, hogy t. i. a B. E. T. E. az igazi turistaságot csak az alpinizmusban látja. Kritikám — az elismerésen kívül — lényegileg ezt tartalmazza. A »külföldieskedő« szónak az én állításomban jelentéktelen szerepe van és csak azért írtam, mert szokatlansága miatt kissé meglepett, hogy minden füzet (I–V.) tartalmaz hazánk területén kívül eső vagyis külföldi magas vidékekről szóló leírást (összesen 7-et). Nem is foglalkoztam tovább e szóval, mert nem tulajdonítottam annak fontosságot, bár — szerény véleményem szerint — nem

¹ Dr. Vigyázó János kéziratában az »alpinista« szó rendesen van írva, a »külföldieskedő« szó pedig aláhúzva, minek eredménye a nyomtatásban a dült betű.

Felelős szerk.

teljesen alaptalan a »külföldieskedő« jelzőnek használata akkor, midőn magyar turista folyóiratban turákról szóló 18 cikk között 7 külföldi tájakra vonatkozik.

Ami a B. E. T. E. irányzatának — lapja által kifejezett — alpinista jellegét illeti, azt hiszem, nem kell megokolnom. Bár a folyóirat élén *Turistaság és Alpinizmus* áll, nyilvánvaló, hogy az irányzat alpinista, ami valóban nem szorul vitatásra; hisz ez a folyóiratát felelős szerkesztőnek fentebbi szavaiból — »... határozott irányzata az alpesi sport művelése, kimondott célja az alpinizmus meghonosítása és magyar talajra ültetése...« — is kitűnik. Ez irányzatot *turista szempontból* én nem kifogásolom, sőt szívesen zászlót hajtok előtte. A természetnek akkora szeretete, — mely szinte bohémül száll szembe a lesekedő halálveszedelemmel, — nagy kincs és e kincsből másoknak is juttatni: elismerést érdemel.

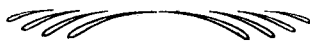
Szinte bánt a *Turistaság és Alpinizmus* igen tisztelt szerkesztőjének szavaiban indirekte kifejezett ama föltevése, mintha én azt hinném, hogy a B. E. T. E. tagjai nem tudnák, hogy mi a különbség turistaság és alpinizmus között; ilyen vakmerő állításaim, botor hiedelmeim nincsenek.

És végül azt, hogy a B. E. T. E. folyóiratában kifejezetten az alpinizmusban látja az igazi turistaságot, épen a T. és A. szerkesztőjének bizonyítanom — úgy hiszem — fölösleges. Állításom indokolása végett idézgetnem kellene az I. füzet »Munka előtt« c. és a III. füzet »Dr. Emil Zsigmondy« c. cikkeiből, de azokat dr. Vigyázó János ur jobban ismeri, mint én; az állítás is nem mindig teljesen konkrét dolgokból fakad, hanem benyomásból, hangulathoz.

Senkit se vádoltam, inkább örvendtem az »ifjú gárda« lelkesedésének, de nem is »hizelegtem«.

Dr. Vigyázó Jánosnak szíves turista köszöntésemet küldöm.

Dr. S. Kováts József.

Közlekedési hírek.

Székelyföldi vicinálisok. A szé-
kely körvasútból kizárólag, újabban
két vicinális előmunkálataira adtak
engedélyt. Az egyik Gyergyóditróról
indul ki és Putna érintésével Gyer-
gyótölgyesig van tervezve. A másik
Maroshévíz - Gyergyótölgyesi, azaz
— Maroshévíz—alsóborszékai vonal.
Ennek a két vasútvonalnak kiépíté-
sét a faipar fellendülése tette szük-
ségessé.

Iparvasút Gyergyóban. Novem-
ber hó 28-án tárgyalták Gyergyó-
szentmiklóson a Maroshévíz—Bor-
szék—Bélbor—Tölgyesi iparvasút
ügyét. E nagyszabású értekezleten
képviselve volt a vármegye közön-
sége, részt vett Gyalókey Sándor
főispán, Fejér Sándor elispán, Kis
Ernő a székelyföldi kirendeltség ve-
zetője és az összes gyergyói közsé-
gek. Az értekezlet tárgyalásának alap-
jául szolgált Fónagy Béla okleveles
mérnök, építési vállalkozó tervrajza,
mely a gyergyói rengeteg erdőségek
kihasználására összekötné Maros-
hévízzel Borszékot, Tölgyest és Bél-
bort egy rendes, esetleg keskeny
nyomtávú gőzüzemű vasúttal. A terv
keresztülvitele óriási anyagi áldozat-
okat követel, viszont a vasút léte-
sítése közgazdasági szempontból
Csíkvármegyére messze kiható jelen-
tőséggel bír. Igen jelentékenyen ér-
dekelve vannak a gyergyói községek
és közbirtokosságok, Gyergyószent-
miklós r. t. város, a vármegye ma-
gánjai és igen sokan magántulaj-
donosok is.

A megtartott értekezletet Gyalókey
Sándor főispán és Fejér Sándor al-
ispán hívták össze. Kíséretükben vol-
tak Kis Ernő, dr. Csiky József, Jeney
László, Csiszer Imre, dr. Gaal Endre,
dr. Szilágyi Tibor és dr. Tamás Láz-
ár. Utjukban Gyergyóvasláb község

előljárósága fogadta, virágokkal hal-
mozta el Gyalókey Sándor főispánt.

A gyergyószentmiklósi vasúti álló-
máson Orel Dezső polgármester a
város vendégeit meleg szavakban
üdvözölte. Tiszteletükre megjelent
Gyergyószentmiklós egész intelligens
társadalma és hosszú kocsisokkal ki-
sérte be a városba. Délben a város
előljárósága Orel Dezső polgármes-
terrel één, szűkebb körű ebédet
rendezett a vendégeknek a Laurentzi-
féle étteremben.

Az értekezlet d. u. fél 3 órakor
vette kezdetét óriási érdeklődés mel-
lett. Hossú és beható eszmecsere
után az értekezlet elfogadta Fónagy
Béla építési vállalkozó munkálatait
és terveit a tárgyalás alapjául s annak
keresztülvitele érdekében elhatározta,
hogy azt közli valamennyi érdekelt
gyergyói község képviselőtestületeivel
és közbirtokosságával. Ezek nyilat-
kozatai és észrevételei után a további
szükséges lépéseket megteszi. Az első
kezdő lépés tehát megtéetett s most
már a kivitel módzatai következnek.

A csucsai vasút. A szilágyosomlyó —
csucsai, illetve feketetői h. é. vasút
engedélyezési tárgyalását november
30 án tartotta meg Hieronymi Károly
kereskedelemtügyi miniszter Buda-
pesten. A tárgyaláson Szilágyvár-
megye részéről Péchy Imre főispán,
Török István alispán, — Zilah város
részéről báró Diószeghy Zsigmond
polgármester, — Szilágyosomlyó város
részéről Lukátsffy Ödön polgármes-
ter vettek részt. Ott voltak mint en-
gedményesek Moni Gyula, Simay
Miklós és Lánczy Géza, — ezenkívül
dr. Lengyel Zoltán, a zilahi választó-
kerület országgyűlési képviselője és
Visnovszky Sándor vasútépítő mér-
nök, aki az építési terveket készítette.

Főszerkesztő: dr. Szádeczky Lajos. Felelőszerkesztő: M. Kovács Géza.

